

I. KÖZÖSSÉGI EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS JÓ GYAKORLATAI

Apák napja

Apák napja Simontornyán

Az apaszerep erősítése a családi összetartozás megélésének elősegítésével a gondozott családokban

OTH, Budapest

2013

Szerző
Kelemen Katalin területi védőnő

A TÁMOP 6.1.4 kiemelt projekt szakmai vezetése
Prof. Dr. Fogarasi András szakmai vezető
Kereki Judit szakmai vezető koordinátor

Módszertan alprojekt szakmai vezetése
Odor Andrea módszertan szakmai alprojektvezető II.

Módszertan V. Esetfeldolgozás és tapasztalatcsere pilot elemi projekt vezetője
Bíróné Asbóth Katalin

A pályázó bemutatkozása

1999. óta dolgozom védőnőként. Pályakezdőként Zala megyében dolgoztam, eleinte 1, majd 2 körzetben, Bázakerettyén és Muraszemenyén. A két körzet ellátása mellett végeztem el a Berzsényi Dániel Főiskola egészségfejlesztő-mentálhigiénikus másoddiplomás képzését. 2004-ben Simontornya 2. számú védőnői körzetében kezdtem dolgozni, ahol bekapcsolódtam Schweigert Györgyné kolléganőm aktív munkájának köszönhetően a városban zajló intenzív egészségfejlesztési munkába, így az Apák napja szervezésébe is.

Az intézmény bemutatása

Simontornya Város Önkormányzatának Védőnői Szolgálat 2 védőnői körzetből áll. A területi munka mellett mindkét védőnő iskolai munkát is ellát, 2013-ban 3 intézményt, összesen 555 fővel.

Az Apák napja rendezvény tulajdonképpen főként a szervezésben köthető a Védőnői Szolgálatához, hiszen a megvalósításban az iskola, óvoda pedagógusai, a helyi Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat családgondozói és a szervezők barátai, családtagjai is részt vesznek.

Bevezetés

„Hol vagy, apám,
hol vagy, te nagy,
Nem vagy sehol,
de vagy, de vagy.

Valami rejt,
valami zár.

Mi ez a csönd? Mi ez
a vár?”

(Kosztolányi Dezső)

Napsütéses áprilisi szombat délután a simontornyai játszótéren. Szülők, gyermekek közösen örülnek a nehezen érkezett tavasznak, és lelkesen veszik újra birtokba a játszótér játékait. Ha családokra bontjuk a jelenlévőket, megállapíthatjuk, hogy 6 család, 11 gyermek játszik önfeledten. A jelenlévő 8 szülőből mindössze 2 apa van jelen, és 1 további család életében van minden nap jelen az apa, ő ezen a délutánon még dolgozik. A másik 3 családból 2-ben hetente egyszer adódik alkalma a gyerekeknek az apukájukkal találkozni, mindkét esetben az apa kezdeményezte a válást. A harmadik

családban az apa, bár nem él együtt a családdal, majdnem minden nap talál alkalmat a találkozásra 3 gyermekével.

A fenti pillanatkép Simontornyán készült, de készülhetett volna Magyarország bármelyik településén is, gyaníthatóan hasonló arányokat találnánk. Anélkül, hogy mélyebben elemezném a játszótér-látogatási szokásokat, megpróbálkozom magyarázatot keresni a gyermeknevelésben, -gondozásban ilyen kevésbé jelenlévő apai magatartásra, amely sok gyermek apjához fűződő viszonyát erőteljesen meghatározza, nemcsak Simontornyán, hanem más településeken is.

Az Apák napja kapcsán az apaszerepről, apaságról

Modern társadalmunkban nem könnyű nőnek, anyának, feleségnek, dolgozó nőnek lenni egyszerre. A szerepek összeegyeztetésével járó problémákról sokat hallunk a mindennapi életben és a médiában is. Az apaszerepről, az apaságról már jóval kevesebbet. Pedig férfinak, apának, férjnek, társnak, családfőnek, sok esetben családfenntartónak lenni egy személyben sem egyszerű dolog. Az elvárások nem teljesen tiszták, a tradicionális apaminták már nem igazán működnek, hiszen a világ nagyot változott azóta, hogy a patriarchális társadalomban az utódok gondozása a nők feladata volt, a férfi a biológiai nemi funkción túl a hatalom gyakorlójaként, a család gazdasági kulcsfigurájaként szerepelt, a férfi részvétele a gondoskodásban mintegy a gyengeség, a férfiatlanság jeleként jelent meg. Később ez változott a társadalmi – demográfiai –, gazdasági viszonyok változásával, és napjainkra az értékválság megjelenésével az apaszerep is meglehetősen tisztázatlanná vált, a családot alapított férfi számára az elvárásokat nehéz követni.

De mitől lesz férfi a férfi?

A Magyar Nyelv Értelmező Kéziszótára szerint a férfi: hímnemű felnőtt személy. A férfias: az, aki a férfi jellemző biológiai tulajdonságait mutatja. A témához kapcsolódva az apa: az a férfi, akinek gyermeke van. Tehát mind a férfi, mind az apa meghatározásánál elsődlegesen a külső, biológiai tényezők játszanak szerepet.

A biológiai nemhez kapcsolódó szerepek, magatartások elsajátítása a szocializáció során történik, szinte a születéstől folyamatos megerősítést kap a fiúknál a „férfias”, a lányoknál a „nőies” tulajdonságok megjelenése. Nem csoda hát, ha konfliktust okoz később a férfi- és az apaszerep kiteljesítése, az apasághoz szükséges gyengédség elfogadásának megjelenésével. A tradicionális, a régi múltból magunkkal hozott férfi képe a harcos, a vadász, aki így apaként sem a gondoskodó, védelmező, hanem a hatalmat, időnként könyörtelenséget sugárzó apa formájában jelenik meg.

Ennek gyökere a mitológiában is megtalálható, mégpedig a gyermekeit felfaló (lenyelő) Kronosz személyében, aki korábban saját apját, Uranoszt kasztrálta, majd elfoglalta

helyét. Egy jóslat azonban arra figyelmezteti, hogy az ő uralmának is egy gyermeke fog véget vetni, mégpedig a lenyelés ellen anyai csellel egy kőre cserélt Zeusz.

Rajta kívül a mitológiában és az irodalomban is számos helyen érhetjük tetten a mítoszt, miszerint egy férfi sok esetben akár elvakultan csak a hataloméért küzd, és közben nem lehet gondoskodó, odaadó, a gyermekeiért tenni akaró és tudó apa.

Az apaszerep változása a történelemben

Az ókorban a család feladata elsősorban a reprodukció volt, de az akkori társadalmakban a férfi nem igazán vett részt a család tevékenységeiben, élete többnyire az otthonon kívül zajlott, így apa-gyermek kapcsolat sem nagyon alakulhatott ki. Az apa élet és halál ura volt, az ókori Athénban és Rómában is az ő döntésén múlt, hogy a megszületett újszülött esélyt kap-e az életre, a befogadást az újszülött földről való felemelése jelezte (*levatio*), ezért az anyák Levana istennőhöz imádkoztak. Az ókori Rómában később is dönthetett az apa a gyermek megöléséről, ezt a patria potestas, az atyai hatalom biztosította számára.

A középkorban a magas csecsemő- és gyermekhalandóság miatt a szülők nem igazán igyekeztek bensőséges kapcsolatot kialakítani gyermekükkel, hogy elkerüljék a veszteség élményét, a tehetősebb családok igyekeztek is eltávolítani otthonról a születés után minél előbb a gyermeket. Ebben a korban sok generáció élt együtt egy családban, ez sem kedvezett az intim apa-gyermek kapcsolat kialakulásának.

A 18. századtól, a felvilágosodástól jelentős változások indultak el, elsősorban a nukleáris családok és az érzelmeken alapuló házasságok megjelenésével. Ekkor azonban a férfi még mindig elsősorban a hatalom gyakorlója, a döntéshozó, a gazdasági ügyek intézője a családban. A gyermekekkel kapcsolatos ügyekben ő határoz, de a gondoskodás, a gyengédség biztosítása az anya kizárólagos feladata maradt.

A 20. század második felétől, a női kenyérkeresők megjelenésétől tapasztalható igazán, hogy a férfiak igyekeznek kivenni a részüket a háztartási munkákból és a gyermekneveléssel járó feladatokból is, de ez még ebben az időszakban sem általános.

A legújabb korban megjelent az úgynevezett új apakép is, aki már képes és hajlandó átvenni feladatokat a nőtől, az anyától, kockáztatva azt, hogy a korábbi szereptulajdonságok elhagyása, újrhangolása a korábbi biztonság helyett sok bizonytalansággal fog járni.

Tekintsük át, milyen nehézségekkel kell megküzdenie egy apának, aki tevékenyen szeretne részt venni a gyermek/gyermekek gondozásában, nevelésében.

Sok férfi számára már a fogantatástól jelentkeznek problémák, hiszen ekkor válik világossá számukra, hogy társuk, feleségük képes valami olyasmire, amire ők nem, nevezetesen befogadni testükbe az embriót, táplálni a születésig. A reakciók többfélék lehetnek, egyes férfiak fokozottabban tudják tisztelni leendő szülőtársukat, de saját édesanyjukat és akár a nőket általában. Másoknál már ebben az időszakban megjelenhet a születendő gyermekkel való rivalizálás az anya szeretetéért, figyelméért, illetve mélyen

eltemetett, elfojtott, a saját édesanyjukkal kapcsolatban megélt feszültségek, problémák törhetnek a felszínre. A különböző reakciók a lelki síkon való megjelenéstől a fizikai tünetekben való realizálódásig is elmehetnek, akár a várandós nőéhez hasonló panaszokat okozva.

A későbbiekben is nehezebben zajlik az apává válás folyamata, hiszen nekik a magzat léte, fejlődése sokkal kevésbé folyamatos tapasztalás, leginkább a magzat rugdosásának megfigyeléséből, és a vizsgálatokon való részvételből áll, így pedig az élmény is sokkal kevésbé intenzív. A gyermek megszületése után is kirekesztődhetnek az apák, nehéz megtalálni azt a megoldást, amely mindkét szülő és a csecsemő számára is biztosítja a leghatékosabb lelki egyensúlyt a gyermek gondozásában, nevelésében.

Nemrégiben ezt a hiátust próbálta befoltozni a Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom, azzal, hogy kiadtak egy APA-füzetet, amelynek „célja, hogy segítsen az újdonsült apáknak a változásokhoz való alkalmazkodásban, a párjukkal való kapcsolatukban, a korai apa-gyermek kapcsolat fontosságának felismerésében.”¹

Tapasztalatom szerint a leendő apukák örömmel fogadják a füzetet, mégpedig azért, mert elolvasva meggyőződhetnek arról, hogy a bennük megfogalmazódó gondolatok nem egyediek, a bizonytalanságtól nem válnak rögtön rossz apává és segítséget is kapnak, hogyan tudnak változtatni, jobbra válni.

A jó gyakorlat bemutatása

Az Apák napja ünnepéről

Az Apák Napját legelőször 1910-ben ünnepelték az Anyák napja példájára az Amerikai Egyesült Államokban, Spokane-ben, egy hölgy kezdeményezésére, aki édesapjának kívánt ezzel emléket állítani, hiszen apja polgárháborús veteránként egyedül nevelte fel hat gyermekét. Az ünnep eredetileg június 5-én lett volna, az édesapa halálának évfordulóján, de szervezési nehézségek miatt került át június harmadik vasárnapjára. Ezen a napon a gyermekek ajándékkal köszöntik édesapjukat, és együtt töltik vele a napot, ennek zavartalansága érdekében 1924. óta nemzeti szabadnap az USA-ban.

Magyarországon nincs igazán hagyománya, talán Simontornya az egyetlen település, ahol 17 éves hagyományra tekint vissza az Apák napja, és ha az utcán megkérdezzük egy járókelőt arról, mikor ünnepeljük az apákat, nagy eséllyel rá fogja vágni, hogy novemberben, hiszen az elmúlt 17 évben a város szinte összes családját megérintette a a rendezvény.

¹ <http://harmokiralyfi.hu/projektjeink>

Miért pont az apák? – A felmerült igényekről

2012. év végén a Simontornyai Védőnői Szolgálat két védőnője összesen 181 olyan családot gondozott, ahol 0–6 éves korú gyermek él. Ezek közül 38 olyan család van, ahol az apa válás, külföldi munkavállalás (6 család esetében) nincs jelen a család mindennapjaiban, sok családnál a kapcsolattartás is esetleges. Tehát a gyermeket/gyermeket egyedül nevelő anyák aránya 17,7%, ha a külföldön dolgozó apák családját is számítjuk, már 21% az arány, vagyis minden 5. gyermek úgy nő fel, hogy a mindennapjaiból hiányzik az édesapa, a vele kialakított fesztelen kapcsolat. A valóságban ennél sokkal rosszabb a helyzet, ezzel, ismerve a családokat, a fenti számítás végzésénél szembesültem, hiszen sok az olyan család is, ahol az apa ugyan jelen van, mégsem vesz részt tevékenyen a gyermekgondozásban.

A fentiek és a Központi Statisztikai Hivatal honlapján talált idősoros, éves adatok alapján elmondhatjuk, hogy ha gyermekeink lelki egyensúlyát meg szeretnénk őrizni, megfelelő szerepelvárást akarunk közvetíteni feléjük, bőven akad dolgunk.

Az alábbi táblázatban 2011-re vonatkozóan szerepelnek adatok Tolna megyére és Simontornya városára:

	Állandó népesség száma (fő)	0-14 éves állandó lakosság (fő)	Élve-születések száma (fő)	Házasság kötések száma (eset)	Válások száma (eset)	Élve születések száma ezer főre (‰)	Válások száma ezer főre (‰)
Tolna megye	237 118	310931	1807	820	541	7,62	2,28
Simontornya	4213	430	23	19	9	5,45	2,13

1. táblázat. Adatok 2011-re vonatkozóan

Forrás: KSH

A fentiekből is jól látható, hogy a születések arányszámához viszonyítva magas a válások aránya, és a védőnői gondozás során is tapasztaljuk, hogy a gyermekek nagy része házasságon kívül születik, nem volt ez másképp abban az időszakban sem, amikor megszületett a simontornyai Apák napja ötlete.

Az ötlet születése

Az 1990-es évek közepén már egyre többen, egyre többször foglalkoztak az apák, az apaság fontosságával Magyarországon is, 1994-ben Miskolcon a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében működő United Way indított mozgalmat az Apák napja meghonosítására. Ennek és a védőnői munka során a családoknál tapasztaltaknak a hatására indította el Schweigert Györgyné, azóta nyugdíjba vonult védőnő kolléganőm a simontornyai Apák napját,

amelyet a sikeren felbuzdulva évről évre, immár 17 alkalommal újra megszerveztünk. A program részletes ismertetése előtt érdemes megismerkednünk egy családdal, akik minden Apák napján részt vettek, mert fontosnak tartják a rendezvény eszméjét, saját szavaikkal pedig megfogalmazzák fontosságát.

Interjú a Sz. családdal

A család mindkét gyermekével (R. 20 éves fiú, L. 9 éves leány) minden alkalommal részt vett az Apák napján, korábban szervezőként is, de mindig aktív résztvevőként. (K: kérdező, P: apa, M: anya)

K: Miért tartjátok fontosnak, hogy ott legyetek az Apák napján?

P: Igazából azért megyünk, mert mindig a pénzhajhászás, mindig a munka után rohagálunk, szinte soha nem vagyok itthon, keveset vagyunk mindannyian együtt, és ez egy jó alkalom volt.

M: De igénylik is a gyerekek, nálunk például L-ra nagyon emlékszem, hogy minden évben várta, már kérdezgette, hogy mikor lesz, ha már november van, akkor melyik napon lesz?

K: Úgy gondoljátok, hogy a hétköznapiakban nincs még egy ilyen alkalom, ahol így tud együtt lenni a család?

M: Nincs.

P: Valóban nincs, és olyan is kevés van egyáltalán, hogy együtt tudunk lenni. Én ezért is ragaszkodom a vasárnapi ebédhez is, hogy ülünk le az asztalhoz mindannyian, úgy legyen, ahogy annak lennie kell. És az Apák napjában az a jó, hogy van egy fél nap, az a szombat, ami csak arról szól, hogy a gyerekekkel elmegyünk, és játszunk.

K: Van esetleg olyan emléked, amikor úgy érezted, hogy az Apák napja segítségével máshogy élted meg az apaságod, vagy másként ítélted meg a fontosságát?

P: Én úgy érzem, hogy ettől függetlenül is megvan bennem, ettől nem lett bennem szerintem semmi más, de mindketten nagyon fontosnak éltük meg ezeket a közös pillanatokat.

M: Én úgy gondolom, hogy nemcsak ezen a napon kell apának lenni, hanem minden év minden napján, de ilyenkor tényleg kicsit fontosabbnak érezzük. És a jó hangulattól máshogy éljük meg, sokat nevetünk együtt a játékokon, még évekkal utána is, amikor a fényképeket nézegetjük. Az is nagyszerű élmény, hogy ilyenkor összefog a város, elég sokan vannak, és ez jó érzés. Úgy gondolom, igény van erre a napra, hogy még sokáig legyen.

K: Azoknál a játékoknál, ahol esetleg valamilyen gondozási folyamatban kell

részt venniük az apukáknak, etetni vagy öltöztetni, olyankor milyen gondolataid vannak? Felmerül benned, hogy ez nem túl férfias?

M: (Gyorsan válaszol, nem várja meg az apa válaszát.) Azok a legjobbak. Például volt egyszer olyan, hogy tortát kellett ennetek, és csupa tejszínhab volt minden apuka, az nagyon tetszett.

P: Nem, nekünk kellett a gyereket etetni villával vagy kanállal. Utoljára azt hiszem, csokival etettük. Nekem ez nem okoz gondot, hiszen amikor hazahoztuk a picit a kórházból, már első nap én fürdettem, és csináltam mindent, úgyhogy nekem ez egyáltalán nem furcsa, nem gondolom, hogy ez gond lenne, nekem ez a mindennapokban is benne volt.

K: Szoktatok a családban az Apák napja előtt beszélgetni magáról az eseményről, vagy készültök valahogy? L. gondolom már sok élménybeszámolót hallott a bátyjától, tudta, mire számíthat.

M: Leginkább a csapatversenyre készülünk, megbeszéljük előre, hogy ki melyik csapatban lesz, ki lesz a Kakasok, ki a Medvék csapatában.

P: Készülünk, igen, beszélgetünk is itthon sokat róla. Tavaly is mi voltunk a Kakasok, jól ki is kaptunk.

M: Nem is, másodikak lettünk, az jó.

P: L. is tudja már, hogy ez a nap nemcsak a játék miatt jó, hanem mert végre együtt vagyunk, most került szóba először, hogy milyen jó, hogy máskor soha nem játszunk így, beszéltem neki is erről, hogy ez nekem mennyire fontos. Ő azt mondta erre, hogy akkor legyen minden hónapban.

K: Mit gondoltok, a gyerekek beszélnek erről egymással, például az Apák napjáról vagy az apukákról, esetleg hogy az a gyerek hogyan éli meg ezt, akivel nem él együtt az apukája, esetleg nem jön el vele?

M: L. szokott erről mesélni, őt foglalkoztatja, mert például az ő osztályából csak 2-3 apuka szokott ott lenni, a többi nem ér rá, vagy nem akar eljönni, őt foglalkoztatja, hogy ez miért van, ők miért nem tartják ezt fontosnak.

P: Igen, biztosan beszélnek róla, ő már azon is gondolkodik, hogy még hányszor mehetünk. De akkor majd megyünk az unokákkal.

M: Még egy jó pár évig azért odajárunk, ha tehetjük. Nagyon jó érzés ilyen dolognak részese lenni, hogy ennyien összefognak Simontornyán azért, hogy legyen valami. Gondolok itt a szendvicsekre, az ajándékokra, és például a lufieső is nagyon jó.

P: És ahogy már az elején mondtam, nagyon fontos, hogy végre kiszakadva a mindennapokból, nem a pénz után szaladgálva, stresszmentesen tölthetünk egy napot. Tudom, hogy sokkal több kellene, hogy legyen ilyen, de ennek is nagyon örülünk, hogy

van egy ilyen nap értünk. Azt gondolom, hogy akik ott vannak évről évre, mind azért vannak ott, mert nekik is ilyen az életük, hogy legalább ez az egy ilyen nap van, és ők is tudják, hogy sokkal több ilyen kellene, de az nagyon ritka, aki megteheti. Tudom, hogy olyan gyerek is van ott, vagy olyan család, akiknek egész évben csak ez az egy ilyen jó élményük van.

M: Hogyne, ilyenkor ki lehet egy kicsit szakadni a mókuserékből.

P: Én ezt nagyon jó ötletnek, okos gondolatnak tartom, hogy van ez Simontornyán, nem hallottam róla, hogy máshol lenne ilyen az országban.

K: Amerikában ünneplik, majdnem ugyanúgy, ahogy az Anyák napját, június harmadik vasárnapján.

P: Tényleg, nem is hallottam róla, pedig New Yorkban dolgoztam elég sokáig.

M: Ezzel kapcsolatban van is egy családi történet, L. hallotta az Apák napján, hogy valakinek azért nem tud jönni az apukája, mert meghalt. Akkor R. éppen nem volt itthon, L. odament az óvó néniéhez, és közölte, hogy „az én apukám nem halt meg, csak nyújojkban van”. Utána ezt sokáig emlegettük.

P: Ebből is látszik, mennyire családi lett az esemény, szerintem mindenhol vannak ilyen sztorik. Ezért is lenne jó, ha ez még sokáig folytatódna.

K: Reméljük, így lesz, köszönöm szépen, hogy időt szántatok rám, köszönöm a beszélgetést.

A beszélgetésben mindkét szülő lelkesen vett részt, látszott rajtuk, hogy valóban pozitív élményeket idéz fel az Apák napja. Náluk többnyire jól működik az apa-gyermek kapcsolat, leginkább az idő hiánya okozza a problémát, ezért is tartják fontosnak, hogy minden lehetőséget kihasználjanak a közös élmények begyűjtésére. A szülők az interjú elkészülte előtt és utána is szívesen mesélték az élményeiket, és megfogalmazódott bennük, hogy vajon azokban a családokban, ahol az apa nem vesz részt a gyermekével a programon, vajon hogyan működhet az apa-gyermek kapcsolat.

A jó gyakorlat céljai

Amit a legfontosabbnak tartunk, vagyis a kitűzött célok:

- Az apa, az apaszerep fontosságának hangsúlyozása.
- Az apa jelenlétének erősítése a gyermek életében.
- A távollévő apának lehetőséget adni, hogy a játékban újra rátalálhasson gyermekével egy közös nyelvre.
- Az apák akár egymás példájából is tanulhatnak, elleshetik a jól működő apa-gyermek kapcsolat apró „trükkjeit”.

- Alkalmat adni a családoknak egy jó hangulatú délelőtti eltöltésére, anyagi áldozatvállalás nélkül.
- A gyermekben erősíteni az apa képét, hangsúlyozni az apai tulajdonságokat, és hogy foglalkozzon a saját lelkében élő apaképpel az ünnepre való felkészülés során az óvodában, iskolában, osztályfőnöki órán; írja le, rajzolja le, mit jelent számára, így is erősítve a kapcsolatukat.
- Az apa szembesítése a gyermeke iránta érzett csodálatával, szeretetével, megbecsülésével, hiszen a mindennapi élet során ez sokszor elsikkad, nem kerül napvilágra.
- Az apa-gyermek kapcsolat, ebből adódóan pedig a közös családi kapcsolatok erősödése a közösen átélt játék, versengés során.
- A családi összetartozást a nagyszülők részvétele is példázza, az ő jelenlétük is színesíti a programot, illetve a generációk együttműködésére ad lehetőséget.
- Nem utolsósorban az anya is megerősítést kap, hiszen számára is fontos a jól működő apa-gyermek kapcsolat megléte. Erről a rendezvényen a közösségtől is prompt visszajelzésben részesül, illetve részben kívülről láthatja „versenyszituációban” gyermekét és az apát.
- A fesztelen, önfeledt játék segít kitörni a hétköznapi okozta stresszből, feledtetni – legalább néhány órára – a gondokat.
- Mivel a rendezvényre a település minden gyermeke kap valamilyen formában meghívót, ez a nap alkalom a másság elfogadásának, a toleranciának gyakorlására is, hiszen semmilyen formában nem jelenik meg szegregáció.

A jó gyakorlat kifejtése

A gyakorlat kialakulása

A védőnői munka során elkerülhetetlenül találkozunk a családi struktúrák átalakulásával, a családi kapcsolatok bomlékonyabbá válásával. Sokszor látjuk, hogy az apa kilép a családból, vagy ha nem is lép ki, munkája, beállítottsága, illetve a társadalmi szokások nyomán kevésbé vesz részt a család és főleg a gyermek, a gyermekek életében. Így kapcsolatuk is sebezhető, kevésbé épül stabil alapra, mint az anya-gyermek kapcsolat. Gyakran tapasztalhatjuk, hogy bár az apa érzi ezt, mégsem találja a lehetőséget, az eszközt a gyermekével való kapcsolat erősítésére.

Kolléganőm ezt a hiányt felismerve gondolta végig, hogy lehetne ezeket az apákat és természetesen azokat is, ahol jól működik az apa-gyermek kapcsolat a gyakorlatban, megszólítani, összehozni a családokat egy közös programra, aminek eredményeképpen esetleg több színtéren is bekövetkezhet változás.

Fontos eleme a programnak a felkészülés, hiszen nem csupán egyetlen délelőtről szól az Apák

napja. A gyermekek már hetekkel előtte elkezdnek felkészülni, rajzolnak, írnak az édesapjukról, foglalkoznak a témával osztályfőnöki órákon, csoportfoglalkozásokon, aminek eredményeképpen kérdések fogalmazódnak meg bennük, amelyekre keresik a választ, jó esetben otthon, a családban is szó esik az apaságról, a szülők együtt adnak választ a gyermek kérdéseire. Az elkészült alkotások, rajzok, festmények, az apának írt levelek kiállításra kerülnek az esemény helyszínén, természetesen névtelenül, és mindig mosolyt fakaszt, ahogy tétova apukák próbálják kitalálni, melyik „portré” készülhetett róluk, a rendezvény végén pedig mosolyogva gyűjtik be a rajzokat. A szervezés során gyakran találkozunk azzal a családokkal, hogy az apák féltve őrzött kincsként kezelik ezeket a képeket, pontosan emlékeznek a gyermekeik időnként suta, de annál kedvesebb visszajelzésére a bennük élő apáról.

A fejlesztés lépései

Az ötlet megszületésétől kezdve tulajdonképpen a *segítők felkutatása* volt a legfontosabb lépés, hiszen a gyermekeket fel kell készíteni, műsorról kell gondoskodni, ezt pedig leghatékonyabban a pedagógusok, a gyermeket alaposan ismerő tanárok, óvónők tudták megtenni. Az évek során szinte rutinná alakult az óvónők, a tanítónők részvétele a felkészülésben, az első megkeresés után már tudják, mi a feladatuk, elindul a műsor, a játékok szervezése, a felkészítés. A mai napig nagyon fontos és nélkülözhetetlen ez az együttműködés. A rendezvény programjai a szervezésben, előkészítésben annyira szerteágazó tevékenységet igényelnek, hogy támogató team nélkül nem képzelhető el. A team tagjai részben hivatásukból adódóan, részben egyéni lelkesedésük miatt vesznek részt a szervezésben: óvónők, tanítónők, tulajdonképpen az egész iskola, a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat családgondozói, testnevelők, a sportcsarnok technikai dolgozói, a város vezetése, a Művelődési Ház dolgozói, babaklubban résztvevő anyukák, nyugdíjasok, nagymamák és nagypapák, védőnők és a felsoroltak családtagjai, barátai, ismerősei.

Az első Apák napja megszervezése a Babaklubban résztvevő anyukák feladata volt, ők gondoskodtak szinte minden szükséges kellékről, a vendéglátásról. Ezekben az években a délelőtti program folytatása volt az Apák napi bál, ahol a szülők megbeszélhették a délelőtti eseményeket, és remek alkalom nyílt a társasági kapcsolatok kialakítására, mélyítésére.

Következő lépésként a *helyszín*, illetve a *szponzorok megkeresése* következett, hiszen a gondtalan játékhoz megfelelő tér, vendéglátás, illetve az élmény fokozásához a résztvevők jutalmazása is hozzátartozik. A sok éves munka eredménye napjainkra, hogy a támogatók októberben, november elején saját maguk kérdezik meg, mivel tudnak segíteni, így ez a korábban meglehetősen időigényes, sok utánajárást igénylő munka is lerövidült, és a gazdasági válság ellenére is megrendezhető maradt a rendezvény. Időnként természetesen szükség van az anyagi lehetőségekhez mérten az előre megtervezett költségvetés átalakítására, de a főbb pontok betartásával ez nem szokott gondot okozni, leginkább a sorversenyek kellékeit és a jutalmazást szokta érinteni.

A jó gyakorlat újszerűsége, egyedisége

A program újszerűsége éppen abban rejlik, hogy a családnak az a tagja válik úgymond főszereplővé, akit leginkább hanyagolni szoktunk, főként a védőnői munkában, de a pedagógusok is leginkább az anyukákkal tartják/keresik a kapcsolatot. Természetesen az apával együtt főszereplővé és „nyertessé” válik a gyermek, és rajta keresztül az egész család, hiszen bár az Apák napja az apák ünnepe, mégis az esemény haszonélvezője az a gyermek, akinek érdekeit védőnőként már a fogantatástól kezdve szem előtt próbáljuk tartani.

A jó gyakorlat hatékonyságát megalapozó jellemző körülmények

Megfelelő létszámú résztvevő esetén rövid távon mindenképpen eredményesnek tekinthető a program, mert a résztvevők mindenképpen egy élménydús délelőttöt tölthetnek együtt, sok nevetéssel, izgalommal, és az elkészült felvételeket megnézve a beszámolókat meghallgatva, a következő évben várhatóan az a család is részt szeretne venni, aki kimaradt. Éppen ezért fontos a kontinuitás, a folyamatosság fenntartása. A hatékonyság fokozásáért a védőnők is minden évben sokat tesznek, a családlátogatások alkalmával beszélünk a programról, minden családnál, de főként azokat a szülőket keressük célzottan, akiknél véleményünk szerint fontos lenne erősíteni az apa részvételét a gyermek életében, illetve a zárkózott családoknál. Fontos megemlíteni azokat a családokat is, akik miután egyszer eljöttek és jól érezték magukat, szinte reklámozzák a rendezvényt és az ismerősi, baráti körben sokszor csapattársakat toboroznak sorsversenyekhez. Hosszú távon pedig azért tekinthető hatékonynak a program, mert az elmúlt évek során általános tapasztalat, hogy az apaságában megerősített családfő a következő évben is igyekszik részt venni a rendezvényen, és egyértelműen nyomon követhető a közösségépítő hatékonyság is.

Az Apák napja rendezvény lebonyolítása

A rendezvény előtt zajlik az időpont kiválasztása, a helyszín egyeztetése, a segítők megkeresése, az iskolában, óvodában megbeszélés a pedagógusokkal, a felkészülésről, az adott évi mottó kiválasztása, a meghívók (lásd 1. sz. melléklet), plakátok elkészítése, sokszorosítása, eljuttatása a gyerekekhez, szülőkhöz.

Eleinte minden Apák napján kiemeltünk 1-1 szempontot, amely köré a program szerveződött, például az ikergyermekes apukák, a gyermeküket egyedül nevelő apukák, ez az évek során később elmaradt, helyette mottót választunk, amely segít az új résztvevőkkel megértetni a rendezvény mondanivalóját, esetleg olyan emlékképeket előhozni, amely pozitív mondanivalót hordozva az apaság fontosságát hangsúlyozza.

Ízelítő az elmúlt évek mottóiból

- „Áldott az az ember, akit sok gyengéd hang szólít apának.” (Lydia Maria Child)
- „Megtanultam, hogy ahányszor csak egy újszülött apró ökle először szorítja meg

édesapja ujját, örök fogságra ítéli azt.” (Gabriel Garcia Marquez)

- „Ha apuval megszökünk, délig haza sem jövünk. A kezünket zsebre vágva kísétálunk a világba.” (Mezei András)

Fontos momentum a szponzorok felkeresése és a szükséges kellékek beszerzése, a program összeállítása. Az esemény helyszíne a Városi Sportcsarnok.

Egy novemberi szombat hajnala-reggele, Simontornya

A reggel a szervezőket már lázas munkában találja, hiszen az előző napon a helyszínre szállított kellékeket el kell rendezni, illetve elő kell készíteni a vendéglátást. Szendvicseket és innivalót készítünk elő a rendezvény utáni vendéglátáshoz. Szintén fontos a rajzokból a kiállítás elkészítése.

A csarnok mennyezetére a 10. rendezvény óta előző este felerősítünk egy hálót, amelyben 1000 darab felfújható lufi foglal helyet, majd a versengés végeztével a gyermekek közé hull. A lufifújás, a háló felerősítése és a gyerekek fölé a lufieső kivitelezése nem egyszerű feladat, a szervezők családtagjaiból, barátaiból verbuválódott, összeszokott csapatnak már nem okoz gondot.

A kezdés előtt a szervezők előkészítik a sorversenyhez szükséges, apára és gyermekére kitzúzható csapatjelvényeket, csapattáblákat (ezeket az óvónők készítik el évről évre), a sorverseny kellékeit, lezajlanak a versenyszámok utolsó egyeztetései a versenyt levezénylő testnevelő tanárral és a segítőkkel, a műsort adó gyermekek pedagógusaival, és nagy izgalomban megtörténik a zeneszámok sorrendjének véglegesítése is.

Közben elkezdenek szállingózni a főszereplők, vagyis a családok, és elkezdenek szerveződni a csapatok. Harcok folynak a süni vagy éppen a maci kitzúzókért. Ilyenkor kissé hátrányba kerülnek a többgyermekes apukák, hiszen döntést kell hozniuk, melyik gyermekkel játsszák végig a játékot, bevállalják-e, hogy felváltva több gyermekkel is játszanak, esetleg mindegyik gyermekükkel teljesítik a feladatot, vagy a nagypapa is beszáll a játékba, hogy korát és fizikai állapotát meghazudtolva felvegye a versenyt a fiatalokkal.

A csapatok megalakulása után elérkezik az idő a rövid *ünnepélyes megnyitóra*, majd a város polgármestere is köszönti a résztvevőket, hangsúlyozza a család és az apa fontosságát, megköszöni a szervezők munkáját. A kezdeti években általában 1-1 témakör köré szerveződött az esemény (pl. egyedülálló apukák, ikres apukák stb.), ilyenkor az érintetteket is személy szerint köszöntöttük, ez mára jelentőségét veszítette, hiszen inkább az együttléten, a közös élményen van a hangsúly, így inkább egy mottót választunk az adott évi rendezvénynek, amely általában egy, a témához kapcsolódó idézet.

A megnyitó után következnek a rövid műsorszámok, az óvodások, iskolások előadásában, mindig nagy tapsot aratva, sok esetben a szereplő gyermekek bevonják a szüleiket, testvéreiket, a nézőket is a táncba, ami mindig jó hangulatot eredményez.

A bemutatók után következik a fő műsorszám, az *apa-gyermek sorverseny*, amelyben

ügyességi feladatokat oldanak meg a párosok, sorverseny formájában. Néhány feladat csupán a gyorsaságra épül, máshol előkerül a gyermek gondozásában, irányításában szerzett rutin is.

Ízelítő az elmúlt évek feladataiból:

- a gyermek egy pléden foglal helyet, az apa a pléd két sarkát összefogva húzza végig az akadálypályán;
- a gyermek lábára nagyméretű gumicsizmát húznak a segítők, ebben kell végigfutnia édesapjával kézen fogva a pályán, bóják között szlalomozva;
- az apa bekötött szemmel eteti tejszínhabos süteménnyel a gyermekét;
- apa és gyermeke végigszlalomoznak a pályán, majd a pálya végén található kosárból kitergetnek az ott lévő szárítóállványra 1-1 db ruhát;
- minden csapattag számára tejszínhabos süteményt készítettek elő tányérokban, ebből kell a gyermeknek kanállal megetetnie az apukáját, aki igyekszik a verseny hevében minél gyorsabban és hatékonyabban elfogyasztani a finomságot;
- használatból már kikerült babakocsiban kell az apáknak végigtolni a pályán kisebb-nagyobb gyermeküket, csillogtatva ezzel a babakocsi irányításában szerzett tapasztalatukat

A sorversenyek hangulatát érzékeltetik az alábbi linkeken található felvételek 2007-ből és 2012-ből:

- <http://www.youtube.com/watch?v=PRbqXQqITE&list=UUmVcotiwSRUETZ-9BzuLJDQ&index=7>
- <http://www.youtube.com/watch?v=DHzjz1Rp4Dk>

A rendezvény zárásaként következik a sorverseny *eredményhirdetése*, ahol a csapat minden tagja jutalomban részesül, majd következik a cukor- és lufieső, és a rendezvény lezárásaként a vendéglátás, amikor a versenyben megfáradt versenyzők, résztvevők szendvicset és üdítőt kapnak a szponzorok jóvoltából. Néhány évben a város nyugdíjas egyesületei is segítették munkánkat a „Nagyi süteménye” kezdeményezéssel, amikor is minden nagymama 1-1 tálca süttivel készült az ünnepre, amit az unokák és minden résztvevő nagy örömmel fogadott.

A jó gyakorlat eredményei, hatásai

A program hatását monitorozni elég nehéz lenne, hiszen nehezen felmérhető, hogy milyen mértékben javul az apa-gyermek kapcsolat egy évi egyszeri eseménytől, de a rendezvény léte, illetve a résztvevők részéről évről évre jelentkező igény azt bizonyítja, hogy fontos ez az egy nap is, ami az apákról szól, felhívja a figyelmet az összetartozás fontosságára, és remélhetően lehetőséget ad az év többi napjára az apa-gyermek kapcsolat javulására.

A fentiekén kívül nem elhanyagolható a program közösségépítő hatása, hiszen sok esetben hosszú távú barátságok köttetnek a sorversenyek szünetében, rég nem látott ismerősök találkozhatnak újra. Gyakori tapasztalat, hogy Simontornyáról már régebben elköltözött családok, nem a városban élő unokák vesznek részt a rendezvényen, rokonok, ismerősök csodálkoznak rá az elmúlt évben/években történt változásokra, fejlődésre.

Említést érdemelnek azok az anyukák is, akik a távollévő vagy a gyermek életében részt egyáltalán nem vállaló apák helyett beállnak a férfiak közé a versenybe. Ők is megerősítést kapnak, hiszen a csapat „befogadja” őket, és egymást is erősíteni tudják, hiszen több évben előfordult, hogy miután az első anyuka beállt a versenybe, még mások is követték, ami véleményem szerint elismerésként értékelhető.

Hosszú távú hatásként már megfigyelhető, hogy azok a leendő apák, akik maguk kisgyermekként részt vettek az Apák napja rendezvényen, szinte evidenciaként kezelik, hogy a későbbiekben majd ők is hozni fogják a gyermeküket. Kialakul bennük az apaszerep egy másféle – néhány családban újdonságnak számító – aspektusa, vagy a kialakult apakép új vonásokkal bővül. Amennyiben ezzel lehetőséget adunk a bennük élő egészséges apakép kialakulásnak, vagy segítünk korrigálni a hiányos képet, már tettünk a következő nemzedékért is, ezt pedig védőnőként fontos feladatunknak tekintjük.

A szervező csapat számára mindenképpen eredményként értékelhető a résztvevők, a megszólítottak nagy száma, a programmal kapcsolatos pozitív visszajelzések, a családok, a közreműködők, de a város vezetése részéről is. Napjainkban, amikor a védőnői munka során egyre több rossz helyzetben élő családdal találkozunk, számunkra és a pedagógusok, családgondozók számára is fontos ez a nap, amikor sikerélményt könnyvelhetünk el, amely feledteti a szervezésbe fektetett sok-sok munkát, kizökkent a mindennapi kerékvágásból, és közvetetten hozzájárulhat a kiégés elodázásához.

A jó gyakorlat tárgyi és emberierőforrás-szükséglete

Megfelelő helyszín, a sorversenyek kellékei, jutalmak, vendéglátáshoz szükséges dolgok. Emberi erőforrás: egy lelkes csapat, a szervezőkön kívül mindenképpen szükséges a településszintű együttműködés az óvodával, az iskolával, az önkormányzattal, a helyi civil szervezetekkel. Az együttműködés évről évre zökkenőmentesebb, és a jó munkakapcsolat más tevékenységekkel kapcsolatban is megmarad.

A jó gyakorlat átadhatósága

Az Apák napja rendezvényt adaptálni lehet a helyi viszonyokra, az adott településen megmozgatható emberekre, de szűkös anyagi körülmények között is megrendezhető a program, a jutalmazás szűkebbre szabásával, a vendéglátás elhagyásával.

Az elmúlt 17 évben az Apák napja rendezvénnyel olyan hagyományt teremtettünk, amelyx

akár átalakítással, de a lényeg átvételével az ország bármelyik pontján megvalósítható, hiszen az apák és a család mindenütt fontosak. A simontornyai példa pedig bizonyítja, hogy egy lelkes csapattal, a program mondanivalóját fontosnak tartó támogatókkal hosszú éveken keresztül sikeresen lehet alkalmat kínálni a családok számára egy jó hangulatú, minőségi időtöltésre.

Összességében elmondható, hogy Simontornyán az Apák napját sikerült az elmúlt 17 év alatt egy, szinte az egész várost megmozgató rendezvénné szervezni, amely lehetőséget ad minden közreműködőnek egy szombat délelőtt erejéig elfelejteni a gondokat. Hangsúlyozza a család, az apák fontosságát, mosolyt varázsol az arcokra, remélhetőleg még sok-sok évig, és igaznak érezzük egy amerikai 8 éves kislány, Mike Bell szavait: „Olyan jó, hogy a világban vannak apukák.”

A szerző adatai, elérhetősége

Név: Kelemen Katalin védőnő

Munkahely: Simontornya Város Önkormányzata Védőnői Szolgálat

Cím: 7081 Simontornya, Petőfi u. 8.

E-mail: kelemenk@citromail.hu

Telefonszám: +36-74/486-646, +36-30/238-5185

Irodalomjegyzék

- Andrek Andrea, Léder László: *APA-füzet* (Három Királyfi, Három Kiráylány Mozgalom) <http://haromkiralyfi.hu/wp-content/uploads/2012/06/Apa-f%C3%BCzet551.pdf>
- Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes: *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése Család, gyerek, társadalom* (Bölcsész Konzorcium- HEFOP iroda, Budapest, 2006.) <http://mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf>
- Bodrogi Tibor, Dobossi László, Dömötör Tekla: *Mitológiai ábécé* (Gondolat Kiadó, 1985.)
- Dr. Komlósi Piroska: *Babavárás kettesben* (SCA Hygiene Products Kft., 2004.)
- Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós: *A Magyar Nyelv Értelmező Kéziszótára* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.)
- Pukánszky Béla: *A gyermekkor története* (kézirat) http://www.staff.u-szeged.hu/~comenius/eloadasok/jgypk_gyermekkortortenet/tank%f6nyv/
- Ranschburg Jenő: *A nő és a férfi* (Cser Kiadó, Budapest, 1998.)
- Sinkó Ferenc, szerk.: *Édesapámnak szeretettel* (Móra F. Könyvkiadó, Budapest, 1989.)
- Szil Péter: *Férfiszerep és apaszerep. A hatalomtól a gondoskodásig* (A The Rhetorics of Masculinity c. nemzetközi konferencián, 2000 márciusában elhangzott előadás anyaga) http://www.szil.info/uploads/documents/ferfiszerep_apaszerep.pdf

Melléletek

1. sz. melléklet: 2006, 2008, 2012. évi meghívók

“Megtanultam, hogy ahányszor csak egy újszülött apró ökle először szorítja meg édesapja ujját, örök fogságra ítéli azt.”

MEGHÍVÓ

Idén ismételten tisztelettel meghívjuk
a 11. alkalommal megrendezésre
kerülő **„Apák napja ünnepe”**
című rendezvényre:

2006. november 25-én 9⁰⁰-kor a Városi Sportcsarnokba!

Újra az a célunk, hogy az egész család jól érezze magát. Közös játékot, sorversenyt, vidámságot, jókedvet és a tavalyihoz hasonló meglepetést ígérünk. Ez a rendezvény az iskola, óvoda együttműködésével, a Város, a Fried Művelődési Ház és a segítő vállalkozók támogatásával jöhet csak létre.

Program

Rajzkiállítás
Köszöntés
Meglepetés műsor
Közös játék
A gyermekek megvendéglése

Este pedig várjuk mindazokat, akik felnőttként is szeretnek játszani

**2006. november 25-én este 20⁰⁰ a Fried Művelődési Házban
APÁK NAPI BATYUS BÁL**

Zene: Vörös József

Baba-Mama Klub anyukái
Fried Művelődési Ház

Schweigert Györgyné
Kelemen Kata
Haig Judit

Áldott az az ember,
akit sok gyengéd hang
szólít apának.

([Lydia Maria Child](#))

MEGHÍVÓ

Szeretettel hívunk minden szórakozni vágyó családot a

2008. NOVEMBER 15-ÉN (szombaton)

a Sportcsarnokban 9⁰⁰-tól

megrendezésre kerülő

APÁK NAPJÁRA.

Védnökök: Csőszné Kacz Edit polgármester asszony

Dr. Mihócs Zsolt, Eü-Szoc. Bizottság elnöke

Program:

ovisok, iskolások műsora sorversenyek

apukák gyermekeikkel cukor- és lufieső

vendéglátás a szponzorok segítségével

Esti program:

19⁰⁰-tól Táncmulatság a Műv. Házban

Asztalfoglalás és jegyvásárlás: Egészség ház 8⁰⁰-9⁰⁰ (486-646)

Zene: **Vörös József**

Szeretettel várnak minden érdeklődőt a rendezők.

Lacza Attila

Fried Műv. Ház

Haig Judit

Schweigert Györgyné

Kelemen Kata

„Hogyan is kellene apának lenni?
Anyát szépen és hűen szeretni.
Tenyéren hordani a kis családot,
megadva nekik az egész világot.”
(Aranyosi Ervin)

MEGHÍVÓ

Szeretettel hívunk minden szórakozni vágyó családot a

2012. NOVEMBER 17-ÉN (szombaton)

a Sportcsarnokban 9⁰⁰-tól

megrendezésre kerülő

17. APÁK NAPIÁRA.

Védnökök: Csószné Kacz Edit polgármester asszony

Dr. Mihócs Zsolt alpolgármester úr

Zsolnai István, az Eü-Szoc. Bizottság elnöke

Program:

- ☆ ovisok, iskolások műsora
- ☆ sorversenyek apukák gyermekeikkel
- ☆ cukor- és lufieső
- ☆ vendéglátás a szponzorok segítségével

Védőnök

Családsegítő Szolgálat munkatársai

2. sz. melléklet: Fényképek az elmúlt néhány évből

2007. Óvodások műsora

2007. Gumicsizmában futás a sorversenyen

2007. Kis pihenő, felkészülés a következő versenyszámra

2007. Eredményhirdetés

2011. Iskolások
műsora

2011. Az én gyerekem, a te gyereked, mindegy:
FUTÁS!

*2011. A nyemény elosztása sem egyszerű feladat:
főszerepben az újrahasznosított plüsskedvencek*

2011. Lufieső indul, a segítők készenlétben, hogy a háló ne hulljon a gyerekekre

2012. Lufigyűjtés: kicsik és nagyok

2005. Mindenki vonatozik

2005. Babakocsi-
rodeó

2005. Apa a labdán

2008. Mazsorett tánccsoport
műsora

2008. Háromszárú nadrág

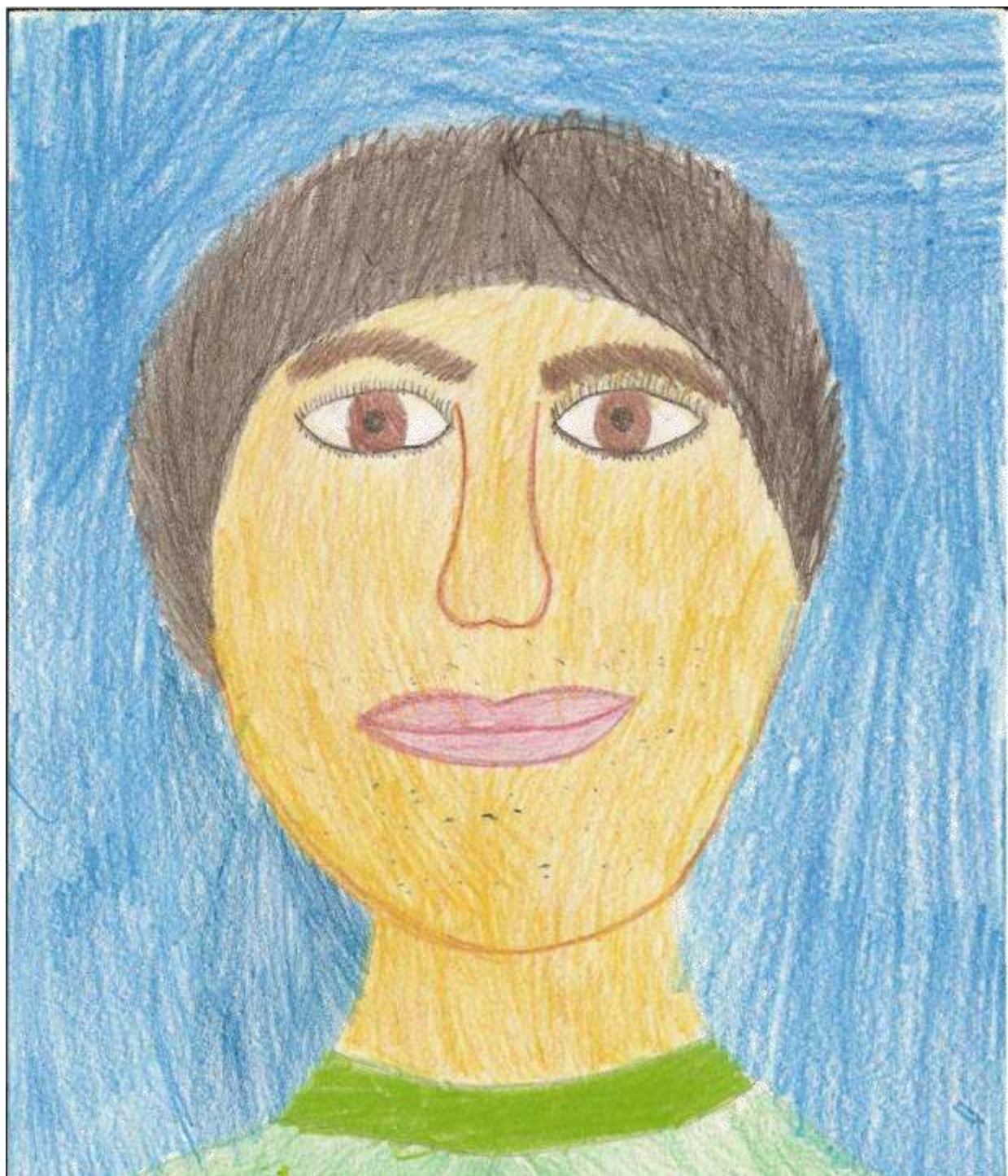
2008. ...mindenki másképp csinálja

2008. Ugord át apát (A képen éppen a beugró anyát)

3. sz. melléklet – APAKÉPEK

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.